

**Рекомендації
за результатами проведення Міжнародної науково-
практичної конференції «Верховенство права: доктрина і
практика в умовах сучасних світових викликів»**

**Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро
23 травня 2025 року**

З метою консолідації зусиль науковців та фахівців-практиків, спрямованих на розвиток сучасної юридичної науки, 23 травня 2025 року на базі Дніпровського державного університету внутрішніх справ проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів».

Захід проводився за відповідними тематичними напрямками, охоплюючи широкий спектр питань. Верховенство права - це широке поняття, спрямоване на захист прав та свобод людини, що є важливим аспектом в умовах воєнного стану. Під час засідання були розглянуті актуальні проблеми впровадження міжнародних стандартів захисту прав людини, дотримання принципу верховенства права у діяльності правоохоронних та судових органів в умовах технологічних і соціальних викликів сучасності, філософські та культурно-історичні аспекти становлення принципу верховенства права тощо.

Українська наука мобілізувала зусилля навколо пошуку шляхів розв'язання проблем, спричинених війною. Експертне середовище згуртувалося для розслідування воєнних злочинів Російської Федерації, а також для захисту прав і свобод людей, реалізації принципів верховенства права під час повоєнного відновлення України. Актуальним є обговорення проблематики, пов'язаної з умовами євроінтеграції. Це регламентується Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і передбачає реалізацію саме принципів верховенства права та поваги до прав людини.

Під час засідань розглянуто такі актуальні проблеми:

1. Впровадження міжнародних стандартів захисту прав людини.
2. Дотримання принципу верховенства права у діяльності правоохоронних та судових органів в умовах технологічних і соціальних викликів сьогодення.
3. Філософські та культурно-історичні аспекти становлення принципу верховенства права.
4. Мобілізація зусиль української науки для пошуку шляхів розв'язання проблем, викликаних війною.
5. Згуртування експертного середовища для розслідування воєнних злочинів Російської Федерації, а також для захисту прав і свобод людини та реалізації принципів верховенства права під час повоєнного відновлення України.
6. Розроблення ефективних механізмів міжнародної співпраці для забезпечення справедливості та притягнення до відповідальності винних у порушеннях міжнародного права.

7. Особливо актуальним стало обговорення проблематики, пов'язаної з умовами євроінтеграції, що регламентується Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Ця Угода прямо передбачає реалізацію саме принципів верховенства права та поваги до прав людини, що є наріжним каменем європейських цінностей. Таким чином, усі розглянуті на засіданнях питання спрямовані на зміцнення демократичних інститутів та правової держави в Україні, що є критично важливим для її майбутнього у європейській спільноті.

8. Заслуговують на увагу та розгляд питання систематизації норм Кримінального кодексу України, що регулюють відповідальність за посягання на об'єкти критичної інфраструктури. Може бути розглянута пропозиція щодо внесення зміни до Кримінального процесуального кодексу України стосовно дистанційної участі захисника в кримінальному процесі та забезпечення ефективного судового розгляду з використанням сучасних технологій.

Конференція продемонструвала дуже високий професійний та науковий рівень. Активні дискусії стали запорукою успішного обміну науковими дослідженнями та знаннями з практичних питань. Захід завершився формуванням змістовних рекомендацій щодо актуальних проблем верховенства права в умовах сучасних світових викликів, які стануть основою для подальших наукових розробок та практичних кроків.

За підсумками обговорення питань, які були висвітлені доповідачами, констатуємо:

1. Євроінтеграційні процеси зумовлюють необхідність істотного реформування цивільного законодавства України. Це вимагає як проведення ґрунтовних досліджень, спрямованих на оновлення законодавчої бази, так і забезпечення високої якості підготовки юридичних кадрів. Важливо також привести зміст юридичної освіти у відповідність до європейських вимог та стандартів, що сприятиме гармонізації українського правового поля з нормами Європейського Союзу.

2. Верховенство права є однією з ключових цілей розбудови України як правової держави. Це питання набуває особливої актуальності в контексті практики Європейського суду з прав людини, особливо в умовах воєнного стану, що накладає значний відбиток на функціонування правової системи. Не менш важливим є й аспект кібербезпеки в сучасному інформаційному просторі, оскільки цифровізація суспільства вимагає адаптації правових механізмів для захисту прав та свобод громадян. Щодо кібербезпеки, то її забезпечення в сучасному інформаційному просторі є критично важливим для захисту конституційних прав громадян, зокрема права на приватність, на доступ до інформації та свободу вираження поглядів. Розробка та імплементація ефективних правових механізмів протидії кіберзлочинності та захисту персональних даних є невід'ємною складовою утвердження верховенства права у цифрову епоху.

3. Утвердження верховенства права нерозривно пов'язане з довірою, що є фундаментальним елементом ефективного місцевого самоврядування. Для зміцнення цієї довіри необхідно не лише підвищувати обізнаність громадян про їхні права при зверненні до органів місцевого самоврядування, а й забезпечити здатність влади об'єктивно оцінювати якість та законність своїх послуг саме з

точки зору принципів верховенства права. Це передбачає прозорість, підзвітність та неухильне дотримання законодавства всіма гілками влади.

4. В умовах воєнного стану особливого значення набуває баланс між забезпеченням національної безпеки та дотриманням прав людини. Правоохоронні органи та судова система повинні діяти відповідно до міжнародних стандартів, уникаючи будь-яких проявів зловживання владою.

5. Питання верховенства права, як одна із головних цілей розбудови України як правової держави у практиці Європейського суду з прав людини, у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану, питання кібербезпеки в сучасному інформаційному просторі тощо. Утвердження верховенства права – це аспект довіри, важливий у місцевому самоврядуванні. Ґрунтовним та фундаментальним є не лише підвищення обізнаності громадян про їхні права при зверненні до органів місцевого самоврядування, а й вміння влади оцінювати свої послуги з точки зору саме верховенства права.

6. Євроінтеграція – це не так про зміну законодавства і формальне виконання вимог, як про комплексну зміну світогляду. І рушійною силою цих змін здатна стати насамперед освіта. Потужна синергія науковців, представників органів державної влади, міжнародних партнерів та студентської молоді відкриває нові можливості для розвитку і додає наснаги для подальших змін задля кращого майбутнього. Учасники конференції підкреслили, що для українських вчених, і практиків є широке поле діяльності як в контексті усвідомлення прогресивних напрямків зближення приватноправових систем, викликаних процесом глобалізації, так і визначення місця у цих процесах України і, що найважливіше, шляхів подальшого розвитку вітчизняного приватного права.

7. Потрібно посилення участі держави в модернізації воєнних підприємств, через активізацію боротьби з корупцією, розширення державного протекціонізму для експортно-імпоротної діяльності малих підприємств, збільшення субсидій в відновлення інфраструктури територіальних громад. Державні антикризові програми повинні посилити бюджетування, кредитування та інвестування пріоритетних галузей та сфер, які визначають можливості подолання воєнно-політичної та економічної кризи в країні. Тобто, потрібно провести ряд заходів, які будуть сприяти: – виконанню соціальних гарантій держави; – збереженню економічного потенціалу держави; – активізації національного ринку та розвитку конкуренції; – стимулюванню інноваційної діяльності підприємств; – створенню умов для ринкової євроінтеграції; – формуванню фінансової інфраструктури; – забезпеченню економічного зростання.

8. Необхідно переглянути основний інструментарій бюджетно-податкового управління, особливо в питаннях подолання виявлених недоліків у формуванні дохідної та витратної статей державного, регіонального та місцевого бюджетів, причини виникнення їх дефіцитів, напрями розробки та реалізації антикризових програм щодо оновлення джерел надходження доходів та фінансування найбільш важливих напрямів економіки. У період воєнної агресії і в період відновлення української соціально-економічної системи державне антикризове управління повинен орієнтуватись на підтримання реального сектора економіки через податкове регулювання та доступ до дешевих

кредитних, фінансових, матеріальних і інтелектуальних ресурсів. Воєнні публічні адміністрації та органи місцевого самоврядування спроможні спільно, системно реалізувати комплексні заходи, програми і проєкти, які приведуть до модернізації економічного сектору, розв'язання соціальних та екологічних проблем в територіальних громадах.

9. Аналіз діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку дозволив установити, що основними завданнями цих формувань є: патрулювання територій відповідно до зазначеного маршруту; виставлення постів; проведення рейдів щодо виявлення правопорушників; здійснення індивідуальних профілактичних заходів; огляд місць скупчення осіб із девіантною поведінкою; виявлення причин й умов, що сприяють вчиненню злочинів; проведення агітаційно-пропагандистської роботи тощо. Також застосовуються такі форми діяльності громадян та їх об'єднань, спрямовані на випередження, відвернення та припинення злочинних намірів, як: самостійне розслідування фактів учинення злочинних діянь та оприлюднення доказів; доведення до відома вищого керівництва держави випадків порушення чинного законодавства; висування вимог щодо відкритості використання бюджетних коштів на державному та місцевих рівнях; перевірка або навіть втручання в обставини, що потенційно мають загрозливі злочинні наслідки; контроль за діяльністю органів влади, зокрема правоохоронних; участь у законотворчому процесі.

Кожен з перелічених напрямків діяльності може бути ефективно реалізований виключно у випадку взаємодії з іншими суб'єктами протидії злочинності передусім з Національною поліцією України – центральним органом виконавчої влади.

Таким чином, на сьогодні існує ряд напрямків співпраці вказаних неурядових організацій з органами та підрозділами Національної поліції України в частині протидії злочинності, кожен з яких сприяє зниженню динаміки злочинності на території нашої держави.

10. З метою запобігання при реалізації дискреційних повноважень звинувачень у недоброчесності та корупції, слід в першу чергу орієнтуватись на додержання загальних принципів здійснення правосуддя. Також, мають вдосконалюватися та впроваджуватися наступні заходи. По-перше, вироблення ефективного механізму реагування на порушення суддею присяги та етичних принципів. По-друге, підвищення кваліфікації суддів у питаннях етики, антикорупційних стандартів. По-третє, контроль за прозорістю прийняття рішень та фінансовим станом суддів. Ці заходи сприятимуть підвищенню довіри до судової системи.

11. У світлі швидкого розвитку технологій з використання штучного інтелекту, адаптація правової системи України до законодавства європейських країн є актуальним та важливим питанням. Це вимагає комплексного підходу, який включає встановлення принципів відповідальності, розробку нових законодавчих актів, забезпечення міжнародної співпраці та підготовку фахівців для забезпечення ефективного регулювання цієї сфери.

12. Наразі для України питання правового регулювання у сфері використання штучного інтелекту та відшкодування шкоди, спричиненої цим використанням, потребує вдосконалення. Тому нагальним питанням є створення

законодавчої бази у цій сфері та врегулювання проблемних питань стосовно відповідальності за таке використання. Для розвитку національної правової системи та розв'язання цього питання доцільно застосувати саме позитивний досвід європейських країн у цій важливій сфері.

За підсумками обговорення питань, які були висвітлені доповідачами, пропонуємо:

1. Проведення ґрунтового аудиту: Необхідно провести всебічний аудит чинного цивільного законодавства України на предмет його відповідності *acquis communautaire* ЄС. Це має включати порівняльно-правовий аналіз із законодавством країн-членів ЄС, особливо тих, що мають схожу правову традицію.

2. Розробка дорожньої карти: Створення детальної дорожньої карти реформування, яка визначить пріоритетні напрямки, етапи та відповідальних за імплементацію змін. Важливо залучати до цього процесу не лише науковців, а й практикуючих юристів, представників бізнесу та громадянського суспільства.

3. Удосконалення механізмів імплементації: Окрім законотворчої роботи, необхідно зосередитися на розробці ефективних механізмів імплементації нового законодавства, включаючи підзаконні акти, методичні рекомендації та роз'яснення для правозастосовних органів.

4. Забезпечення високої якості юридичної освіти та її відповідність європейським вимогам:

- Оновлення навчальних програм: Навчальні програми юридичних факультетів потребують кардинального оновлення з урахуванням європейських стандартів. Це стосується не лише включення курсів з права ЄС, а й інтеграції порівняльно-правового елементу до всіх дисциплін цивільного права.

- Практична спрямованість освіти: Важливо збільшити частку практичних занять, клінічної освіти та стажувань у провідних юридичних фірмах та державних установах. Це допоможе майбутнім юристам краще зрозуміти застосування європейського права на практиці.

- Міжнародна співпраця: Активізація програм обміну студентами та викладачами з європейськими університетами, участь у міжнародних наукових проектах та конференціях. Це сприятиме обміну досвідом та інтеграції української юридичної освіти у європейський простір.

- Безперервний професійний розвиток: Розробка програм підвищення кваліфікації для діючих юристів, суддів та прокурорів з питань права Європейського Союзу, що є критично важливим для належного застосування оновленого законодавства.

Оргкомітет конференції